

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВІДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

фінансування дають змогу покращити умови праці та відповідну працівників трудового колективу, заохочити та спонукати їх до ефективної та високопродуктивної роботи.

Висновки

У процесі розподілу прибутку існують два етапи, перший полягає в тому, що прибуток розподіляється між державою та підприємством, другий етап – створення цільових фондів для фінансування витрат та забезпечення розвитку підприємства. У результаті дослідження встановлено, що основними суб'єктами розподілу прибутку є держава, підприємство, працівники. Держава отримує податки, керівництво підприємства прагне спрямувати більшу суму прибутку на розширене відтворення, а акціонери і працівники зацікавлені у збільшенні їхньої частки у використанні прибутку. На підприємстві можливо використовувати прибуток на поповнення статутного капіталу, утворення та поповнення резервного капіталу, а також спрямовувати його на виплату дивідендів.

Список використаних джерел

1. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств: навч. посібник [для самост. вивч. дисципліни]. / Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко. – З–те вид., виправл. і доп. – К.: Знання–Прес, 2009. – 299 с.

2. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навчальний посібник / М.М. Бердар. – 2–ге вид., перероб. і допов. – К.: Паливода А.В., 2012. – 464 с.

3. Горобець М.О., Мельянкова Л.В. Економічна сутність категорії «фінансові результати» // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». ЛНТУ. Вип. 10 (37). – С. 165–169.

4. Марчин В.С. Економіка торгівлі: Підручник. – 2–ге вид., виpr. і доп. – К.: Знання, 2008. – 603 с.

5. Нагайчук В.В. Якість прибутку як визначальний критерій розвитку підприємства: монографія / В.В. Нагайчук. – Київ: Центр ДЗК, 2014. – 168 с.

6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755–VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

7. Парасій–Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності: І.М. Парасій–Вергуненко. Навч.–метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2006. – 347с.

8. Поддерьогін А.М., М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддерьогін. – 6–те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

9. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – З–те вид., виpr. і доп. – К.: Знання, 2007. – 668 с.

10. Тігова Т.М. Аналіз фінансової звітності [Навч посіб] / Т.М. Тігова, Л.С. Селіверстова, Т.Б. Процюк. – К.: Центр учебової літератури, 2012. – 268 с.

Г.І. РЯБУХА,

аспірант, Чернігівський національний технологічний університет

Фактори ефективності діяльності підприємств галузі тваринництва у ринковому середовищі

У статті пропонується поділ факторів ефективності діяльності підприємств галузі тваринництва на внутрішні та ринкові. Аналізуються показники ефективності діяльності та ринкові фінансові мультиплікатори флагманів галузі тваринництва України. Пропонується урахування внутрішніх факторів для раціонального використання підприємством наявних та заочучених ресурсів, а ринкових факторів – для формування вартості підприємства на фондовому ринку та посилення його конкурентної позиції.

Ключові слова: ефективність діяльності, галузь тваринництва, фінансові мультиплікатори.

Г.І. РЯБУХА,

аспирант, Черніговский национальный технологический университет

Факторы эффективности деятельности предприятий отрасли животноводства в рыночной среде

В статье предлагается разделение факторов эффективности деятельности предприятий отрасли животноводства на внутренние и рыночные. Анализируются показатели эффективности деятельности и рыночные финансовые мультипликаторы флагманов отрасли животноводства Украины. Предлагается учитывать внутренние факторы для рационального использования предприятием имеющихся и привлеченных ресурсов, а рыночные факторы – для формирования стоимости предприятия на фондовом рынке и усиления его конкурентной позиции.

Ключевые слова: эффективность деятельности, отрасль животноводства, финансовые мультипликаторы.

G. RYABUKHA,

postgraduate Chernihiv National Technological University

Operational efficiency factors of the livestock industry in the market environment

The article proposes to split operational efficiency factors of the livestock industry enterprises on both internal and market-based. Operational efficiency indicators and financial market multiples of the flagships of Ukrainian livestock industry are analyzed. We propose to use internal factors for more rational use of existing funds and borrowed resources and market-based factors for both formation of enterprise value on the stock market and strengthening its competitive position.

Keywords: operational efficiency, livestock industry, financial multiples.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Сільське господарство є важливою галуззю національної економіки країни. Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств впливає на стан розвитку АПК, рівень життя населення та експортний потенціал країни. Підписання угоди про асоціацію з ЄС розширило доступ на зовнішні ринки, проте квотування і вимоги щодо технічних стандартів гальмують суттєве нарощування експортного потенціалу підприємств, що обумовлює виявлення додаткових факторів його діяльності.

Окремої уваги вимагає галузь тваринництва, яка визначається пріоритетною в економіці багатьох країн світу, Україна не є винятком. У забезпеченні продовольчої безпеки країни галузь тваринництва відіграє важливу роль. При визначені рівня життя населення саме показники виробництва і споживання тваринницької продукції є основними. Ця галузь забезпечує населення країни продуктами харчування, а переробну промисловість – сировиною. Сучасний рівень розвитку тваринництва не відповідає її потенційним можливостям, саме тому питання ефективності діяльності підприємств цієї галузі потребує додаткового вивчення.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Серед вітчизняних вчених, які зробили вагомий внесок у вивчення питання ефективності сільського господарства, можна виділити В.Г. Андрійчука, В.С. Дієсперова, І.В. Кушніра, В.Я. Мельє–Веселяка, С.В. Мочерного, П.Т. Саблука та ін.

При цьому питання впливу різних факторів на ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств та викримлення факторів, притаманних самому підприємству та тих, які залежать від ринкового середовища, вимагають подальшого дослідження. Це б дало змогу сформувати таку фінансову політику підприємств галузі, яка б мінімізувала вартість залучених коштів та підвищувала ефективність використання власних ресурсів.

Метою статті є дослідження внутрішніх факторів впливу на ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств і відповідно ринкових, включаючи його фінансові мультиплікатори; та розробка пропозицій щодо трансформації фінансової політики, спрямованої на максимізацію ефективності його діяльності у ринковому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Питання ефективності діяльності підприємств у ринковому середовищі займає центральне місце у вітчизняній науковій літературі. Саме тому сформувалася велика кількість дефініцій цього терміну. За визначенням

В.Г. Андрійчука, термін «ефективність» походить від латинського efficientia і означає результативність певного процесу, дії, що вимірюється співвідношенням між одержаним результатом і витратами (ресурсами), що його спричинили [1, с. 9].

С.В. Мочерний сформулював визначення ефективності, як здатність приносити ефект, результативність процесу, проекту тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат. [7, с. 214]. Можна зробити висновок, що всі тлумачення терміну «ефективність» мають різні формулювання, але одне розуміння, що ефективність – це співвідношення між результатом і витратами, які його спричинили.

На ефективність діяльності підприємств галузі тваринництва впливають різні фактори, умовно їх можна розділити на дві групи: внутрішні (рентабельність виробництва, продуктивність праці, завантаження виробничих потужностей, дивідендна політика) та ринкові (ринкова капіталізація (Мсар), відношення вартості компанії до прибутку до вирахування відсотків, податків, зносу і амортизації (EV/EBITDA), відношення поточної ціни акції до прибутку (P/E), вартість підприємства з урахуванням боргу по відношенню до обсягу виробництва в тоннах готової продукції (EV/Output).

Внутрішні фактори визначають здатність підприємств впливати на ефективність діяльності за рахунок раціонального використання фінансових, матеріальних та трудових ресурсів.

На відміну ринкові фактори діяльності підприємств галузі тваринництва є індикатором використання фінансових ресурсів та статусу серед інших учасників ринку. Для аналізу ринкових факторів ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств візьмемо показники фінансової звітності двох лідерів аграрного ринку України: «Миронівський хлібопродукт» (50% промислового виробництва м'яса курчат–бройлерів) [5], та «Авангард Ко» (49% промислового виробництва яєць) [3].

1. Внутрішні фактори

1.1. Рентабельність походить від нім. rentable і в перекладі означає рентабельний, дохідний, прибутковий [1, с. 47]. Даний показник використовується для аналізу результативності та прибутковості діяльності підприємств. На рис. 1 зображена рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції у 2004–2014 роках.

За проаналізований період рентабельність досягла максимального значення в 2011 році з показником 27%, а мі-

Таблиця 1. Внутрішні та ринкові фактори ефективності діяльності підприємств галузі тваринництва

1. Внутрішні фактори	2. Ринкові фактори
1.1. Рентабельність виробництва показує співвідношення одержаних результатів з витратами в процесі виробництва і реалізації продукції	2.1. Мсар – ринкова капіталізація показує, як учасники ринку оцінюють здатність підприємства генерувати грошові потоки
1.2. Продуктивність праці показує обсяг виробленої продукції заданої якості на одного зайнятого за одиницю часу	2.2. EV/EBITDA показує потенційну вартість підприємства та його боргу
1.3. Завантаження виробничих потужностей характеризує здатність підприємства ефективно використовувати наявні площи та устаткування, використовувати передові технології та оптимальний режим роботи	2.3. P/E показує, як учасники ринку оцінюють вартість підприємства, порівняно з аналогами
1.4. Дивідендна політика – складова частина загальної політики управління прибутком, яка полягає в оптимізації пропорції між споживчою та капіталізованою її частинами з метою максимізації ринкової вартості підприємства [6, с. 287]	2.4. EV/Output показує вартість підприємства з урахуванням боргу по відношенню до обсягу виробництва в тоннах готової продукції

Джерело: складено автором.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

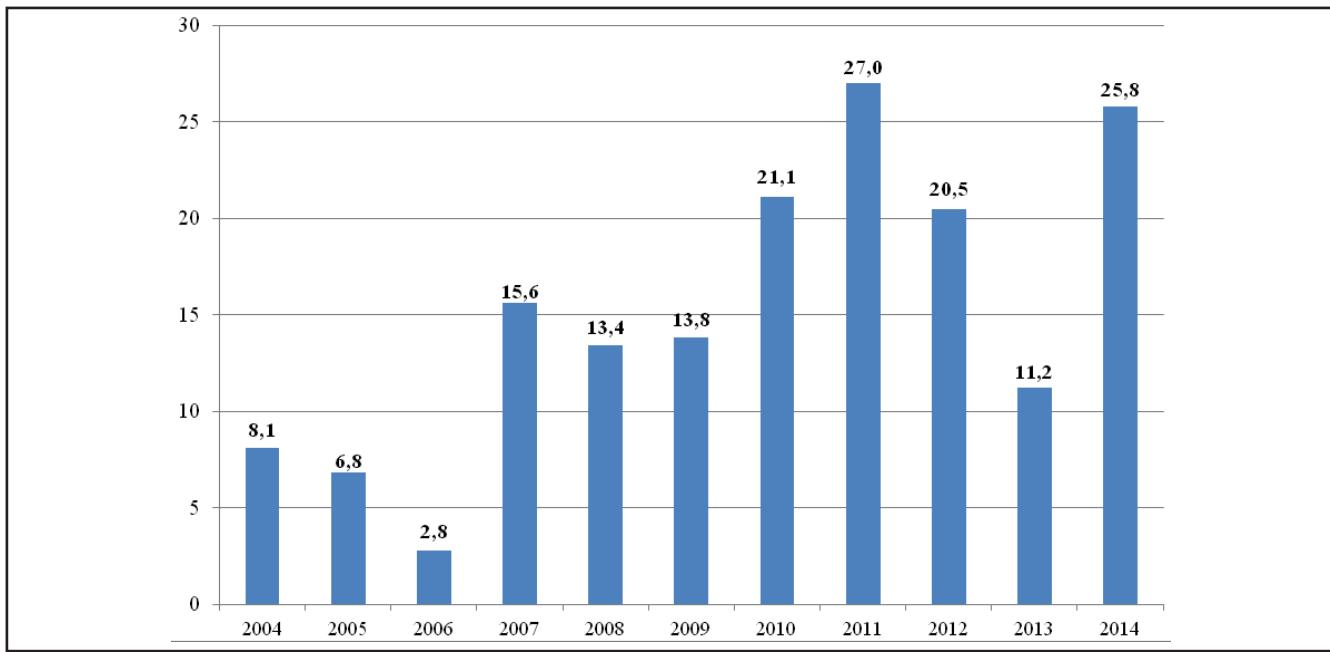

Рисунок 1. Рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції у 2004–2014 роках, % [4]

німальне значення 2,8% зафіксовано в 2006 році. Підвищення рівня рентабельності свідчить про раціональне використанням ресурсів, ефективну реалізацію продукції та отримання запланованого прибутку.

1.2. Продуктивність праці можна визначити як здатність працівників виконати певний обсяг робіт або виробити певну кількість продукції заданої якості за одиницю часу.

У період 2004–2014 років простежується тенденція до зростання продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах. Вдосконалення технологій, автоматизація виробництва, підвищення рівня кваліфікації робітників стали результатом позитивних змін.

1.3. На завантаження виробничих потужностей сільськогосподарських підприємств впливає сезонність, використання нових або застарілих технологій виробництва продукції, поєднання виробництва із процесом реалізації готової продукції.

1.4. Дивідендна політика – складова частина загальної політики управління прибутком, яка полягає в оптимізації пропорції між споживчою та капіталізованою її частинами з метою максимізації ринкової вартості підприємства [6, с. 287].

«МХП» та «Авангард Ко» в офіційних документах визначають виплату дивідендів в розмірі 15–40% від чистого прибутку, визначеного на основі річної консолідований фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Згідно з фінансовою звітністю «МХП» за 2013–2015 роки розмір дивідендів змінювався від \$1,13 до \$0,474 за 1 акцію, а загальна сума дивідендів зменшилася з \$120 млн. до \$50 тис.

На відміну від «МХП» «Авангард Ко» на практиці не підтверджує свою політику щодо виконання зобов'язань перед інвесторами і кредиторами. В кінці кожного поточного року менеджмент компанії повідомляє, що виплата дивідендів перевеноситься на невизначений термін.

2.1. *Market Capitalization* (market capitalization) – процес формування капіталу шляхом капіталізації власних доходів сільськогосподарських товаровиробників, емісії цінних паперів, залучення банківських та комерційних кредитів, вливання капіталу з інших сфер національної економіки та руху капіталу всередині галузі від менш ефективних власників до ефективніших [2].

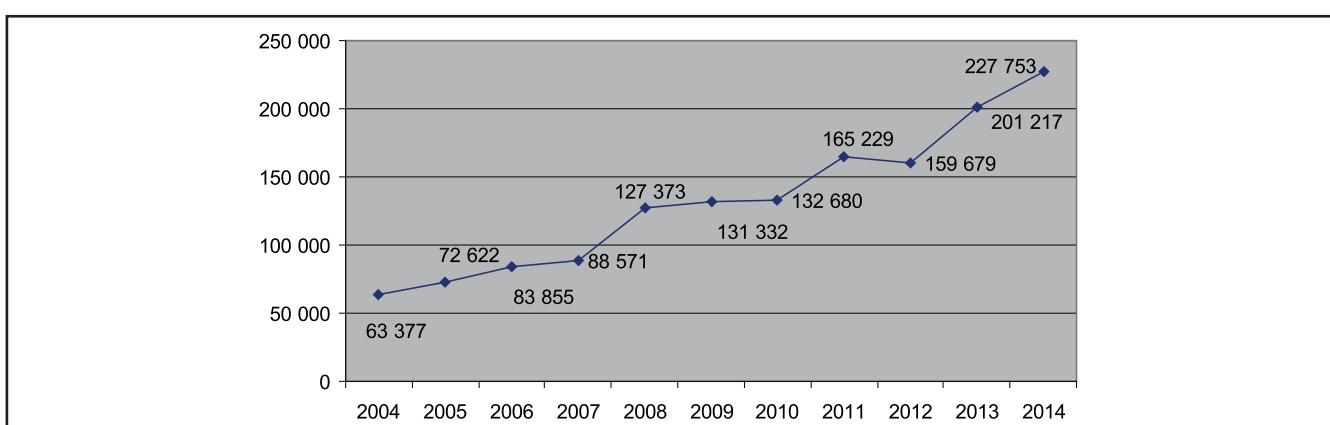

Рисунок 2. Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах на одного зайнятого в 2004–2014 роках, у постійних цінах 2010 року, грн. [4]

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Таблиця 2. Розмір та загальна сума дивідендів «МХП» у 2013–2014 роках [5]

Звітний рік	Розмір дивідендів за 1 акцію, \$	Загальна сума дивідендів, \$ млн.
2013	1,130	120
2014	0,757	80
2015	0,474	0,05

Джерело: офіційна фінансова звітність компанії [5].

Таблиця 4. Ринкова капіталізація, \$ млн.

Компанія	Роки		
	2013	2014	2015
«МХП»	1679	1876	978
«Авангард Ко»	728	722	128

Джерело: розраховано за даними smida.gov.ua

Таблиця 5. Відношення вартості компанії до прибутку до вирахування відсотків, податків, зносу і амортизації

Компанія	Роки		
	2013	2014	2015
«МХП»	7,4	5,6	4,4
«Авангард Ко»	2,8	2,5	–

Джерело: розраховано за даними smida.gov.ua

Таблиця 6. Відношення поточної ціни акції до прибутку

Компанія	Роки		
	2012	2013	2014
«МХП»	5,5	9,3	7,0
«Авангард Ко»	2,9	2,8	2,4
Середній Р/Е по галузі	5,1	7,3	7,0

Джерело: розраховано за даними smida.gov.ua

Ринкова капіталізація «МХП» у 2013 році становила \$1679 млн. проти \$978 млн. у 2015 році, або зменшилася в 1,7 раза, аналогічний показник «Авангард Ко» змінився з \$728 млн. в 2013 році на \$128 млн. в 2015 році, зменшившись у 5,7 раза. Отже, можна зробити висновок, що компанія «МХП» більш конкурентоспроможне сільськогосподарське підприємство, що визначається більшою фінансовою стабільністю та інвестиційною привабливістю.

2.2. EV/EBITDA (Enterprise value/ Earnings before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization) – відношення вартості компанії до прибутку до вирахування відсотків, податків, зносу і амортизації.

Компанія «МХП» має більш високий показник відношення вартості компанії до прибутку до вирахування відсотків, податків, зносу і амортизації протягом 2013–2015 років. Дана тенденція може бути результатом вищої вартості компанії або зменшення очікуваного прибутку.

2.3. Р/Е (price/earnings) – відношення поточної ціни акції до прибутку. Для оцінки мультиплікатора Р/Е окремої компанії є дoцільним порівнянні з аналогічним середнім показником по галузі.

Компанія «МХП» протягом 2012–2014 років мала більш високий показник відношення поточної ціни акції до прибутку, ніж середні показник по галузі. Слід врахувати, що відношення Р/Е складається із відношення поточної ціни акції та з прибутку

за попередній період (квартал, рік). Відхилення мультиплікатора Р/Е від середнього значення по галузі може свідчити, з одного боку, про поліпшення показників прибутковості і привабливість акцій для інвесторів, а з іншого боку, у разі більш низького його значення, про зменшення прибутку і відповідно продаж акцій підприємства інституційними інвесторами.

2.4. EV/Output – вартість підприємства з урахуванням боргу по відношенню до обсягу виробництва в тоннах готової продукції.

Відсутність даних в табл. 7 можна пояснити неподанням звітності з обсягу виробництва готової продукції за період, що аналізується.

Досягнення максимальної ефективності діяльності – головна мета всіх компаній, як галузі тваринництва, так і інших галузей економіки.

Поділ факторів ефективності діяльності підприємств на внутрішні та ринкові, робить очевидним той факт, що більш значимий вплив на ефективність мають внутрішні фактори (рентабельність, продуктивність праці, завантаження виробничих потужностей, дивідендна політика). Саме ці фактори відображають здатність підприємства мінімізувати витрати та здійснювати більш ефективне використання наявних та залучених ресурсів. У той же час зовнішні фактори, зокрема світові ціни, експортні квоти чи ступінь конкуренції мають вплив на перспективи нарощування експортних потужнос-

Таблиця 7. Вартість підприємства з урахуванням боргу по відношенню до обсягу виробництва в тоннах готової продукції

Компанія	Роки		
	2013	2014	2015
«МХП»	9487	–	–
«Авангард Ко»	158	51	62

Джерело: розраховано за даними smida.gov.ua

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВІДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

тей і сприяють формуванню ринкових очікувань з приводу того чи іншого аграрного підприємства з боку потенційних інвесторів. Тому досягнення збалансованого впливу на ринкове положення підприємства у конкурентному середовищі і одночасно на його вартість на фондовому ринку є необхідною передумовою його ефективної діяльності.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 292 с.
2. Андрійчук В.Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку; монографія / В.Г. Андрійчук. – Ніжин: ТОВ «Вид-во «Аспект–Поліграф», 2007. – 216 с.

3. «Авангард Ко»: офіційний сайт. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://avangard.co.ua>
4. Державна служба статистики України: офіційний сайт. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. «Миронівський хлібопродукт»: офіційний сайт. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mhp.com.ua>
6. Мойсеєнко І.П. Інвестування: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 490 с.
7. Мочерний С.В. Основи економічних знань, К: Академія, 2000. – 303 с.
8. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України: офіційний сайт. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua>

М.В. ГРИГОРЦІВ,

к.е.н., Національний університет харчових технологій,

А.О. ФОМЕНКО,

студентка ННІ ЕІП 4–6, Національний університет харчових технологій

Напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві

У статті розглянуто можливі напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, узагальнено визначення матеріальних ресурсів, проведено порівняння та аналіз напрямів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві.

Ключові слова: підвищення ефективності, матеріальні ресурси, операційний цикл, виробництво, підприємство.

М.В. ГРИГОРЦІВ,

к.э.н., Национальный университет пищевых технологий,

А.А. ФОМЕНКО,

студентка ННИ ЭИП 4–6, Национальный университет пищевых технологий

Направления повышения эффективности использования материальных ресурсов на предприятии

В статье рассмотрены возможные направления повышения эффективности использования материальных ресурсов, обобщено определение материальных ресурсов, проведены сравнение и анализ направлений повышения эффективности использования материальных ресурсов на предприятии.

Ключевые слова: повышение эффективности, материальные ресурсы, операционный цикл, производство, предприятие.

М. ГРИГОРЦІВ,

candidate of economic sciences, National University of Food Technologies,

А.О. ФОМЕНКО,

student, NNI EIT 4–6, National University of Food Technologies

Directions of increase of efficiency of use of material resources in the enterprise.

The article discussed the possible directions increase the efficiency of use material resources, generalized definition of material resources, the comparison and analysis directions increase the efficiency of use of material resources in the enterprise.

Keywords: efficiency, material resources, the operating cycle of production, Enterprise.

Постановка проблеми. На сьогодні економічна ситуація в країні напружена. Підприємствам щоденно все складніше зберегти свої позиції на ринку через зміни в законодавстві, підвищення цін та податків, погіршення відносин з деякими країнами. Зважаючи на це і на становлення в Україні конкурентних ринкових відносин, у кожного підприємства виникає потреба в підвищенні ефективності використання ресурсів та збільшення прибутку. Зниження собівартості продукції – мета кожного підприємства, найбільшу частку в структурі якої займають матеріальні ресурси, у зв'язку з чим постає необхідність їх аналізу та пошуку резервів скорочення. Тому тема розглянута в статті не втрачає своєї актуальності.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє зробити висновок, що підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві є запорукою його розвитку та успішного функціонування. Вивченням цього питання займалися такі провідні вчені, як Ф.Г. Чумаченко, В.О. Мец, Н.П. Хохлов, Г.О. Читай, М.М. Бердар [1], Б.Є. Грабовецький [2], П.Я. Попович [3], Г.В. Савицька [4] та інші.

Метою статті є аналіз методів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Для повноцінного функціонування підприємство має бути забезпечене